

Nevdávala jsem se za ministra

Rozhovor s Anne Applebaumovou

PETRUŠKA ŠUSTROVÁ

Novinářka a spisovatelka Anne Applebaumová zná střední a východní Evropu dobře. Byla tu, když se hroutily komunistické režimy, a západním čtenářům mohla zprostředkovat své dojmy z těchto změn. Naposledy se k východním regionům vrátila v knize *Gulag. Historie*. A před pár týdny navštívila Prahu.

Jezdíte ještě do Ruska?

Byla jsem tam právě nedávno, protože má kniha *Gulag* vyšla v ruštině. Vydala ji malá instituce, která se jmenuje „Moskovskaja škola političeskich isledovanij“, (Moskevská škola politických studií). Je to ve skutečnosti malá nevládní organizace, která vydává různé publikace, pořádá semináře pro ruské politiky a tak podobně. Tam tedy *Gulag* vydali a prezentace knihy se konala u nich, tedy ve škole, a také se konal takový trochu podivný večer v jednom moskevském knihkupectví. Takové malé avantgardní knihkupectví to bylo. Kniha vyšla ve velmi malém nákladu, nevím, čtyři sta nebo pět set výtisků, možná i tisíc, ale víc určitě ne. Ale chtěla bych znovu pracovat v ruských archivech na své další knize.

Bude to možné?

Situace se tam, jak jistě víte, pokud jde o archivy, změnila.

Nakolik se změnila?

Neumím to moc posoudit, protože sama jsem se nyní ještě do ruských archivů nevypravila, ale od ruských kolegů jsem slyšela, že je teď přístup mnohem obtížnější, že například

dokumenty, v kterých jsem bádala před deseti nebo ještě před pěti lety, už není možné vidět. Nejde prý ani tak o to, že by z Kremle přišel zákaz materiálu ukazovat, ale sami lidé, kteří archivy spravují, se bojí akta ukázat, zejména badatelům ze zahraničí.

Ale vy jste přece měla dobré vztahy s tanními archiváři.

Ano, měla jsem v Rusku dobré kontakty a vztahy, hlavně s některými archiváři, kteří mi opravdu hodně pomohli. Jde však o to, že správa archivů má strach – ne všude, ale na některých místech ano. Atmosféra se změnila natolik, že se lidé bojí i kontaktů s cizinci ze Západu. Ale zdůrazňuji, že jsem to na vlastní kůži nezažila, mám to zprostředkováno od kolegů v Moskvě.

O čem bude vaše nová kniha?

Chci teď napsat práci o poválečném období v Polsku, Německu a Maďarsku, a možná také v Československu. Jde mi o období sovětizace, stalinizace těchto zemí. Bývaly to velmi odlišné země, s různými dějinami a v různé hospodářské situaci, které se na začátku padesátých let poměrně

rychle začaly v jistém smyslu navzájem podobat. Měly podobné politické systémy, podobnou kulturu – a otázka je, jak se to stalo. Jak to proběhlo. Mám pocit, že k tomu došlo násilím, rozličnými administrativními změnami, kolaborací určitých lidí.

Z jakých pramenů při tom čerpáte?

Zatím jsem hlavně pracovala v Polsku a v Německu, a až teď se začínám hlouběji zamýšlet, jak bádát v České republice a v Maďarsku, protože česky ani maďarsky neumím. Prameny jsou v zásadě trojí: archivy a důležité jsou pro mne rozhovory s lidmi – s těmi, kteří byli ve straně, s příslušníky opozice i s lidmi z různých oblastí života, například z rozhlasu, z kulturní sféry, z církve. Pátrám také třeba po drobných podnikatelích, kteří v padesátých letech podnikali, jak museli, nebo nemuseli přestat a jak vůbec žili. V Německu jsou různé archivy, například rozhlasový archiv bývalé NDR je velmi zajímavý. Zpočátku tam pracovali přímo Rusové – nastoupili tam a zřizovali rozhlas společně s německými komunisty. A v archivech lze najít, jak to všechno probíhalo.

A třetí prameny?

To jsou knihy, paměti nebo monografie, které už na toto téma byly napsány. Nebude to úplně originální kniha. Chtěla bych téma zpracovat trochu jako *Gulag*, kde je mnoho do té doby nepřeložených ruských materiálů. Existují tisíce polských, maďarských, českých i německých prací, které na Západě nejsou známé, a chtěla bych je ukázat. Hlavně lidem, kteří neznají dějiny těchto zemí – Američanům, Angličanům a snad i jiným, například Rusům.

Myslíte až za tu knihu dostanete Pulitzerovu cenu a bude se překládat?

Ale to bylo spíš štěstí. K vydání českého překladu *Gulagu* mě sice nakladatel nepozval, ale slyšela jsem od něj, že kniha je tady úspěšná.

Žijete teď v Polsku, jste manželka ministra. Jaké to pro vás, novinářku, historičku a spisovatelku je být paní ministrovou?

Není asi příliš obvyklé, aby manželky ministrů zahraničí psaly do novin, ale já jsem se přece nevdala za ministra. Když jsme se seznámili, byl Radek Sikorski novinářem, ale od té doby už uběhlo dost času. Neplánovali jsme, že se stane ministrem. Není to vždycky nejvýhodnější, ale já v polském politickém životě nehraji žádnou roli. Nesnažím se o nic podobného a ani o to nestojím.

Píšete pořád do novin?

Ano, mám pravidelný týdenní sloupek ve *Washington Post*, ale vyhýbám se tématům, které se týkají polské vnitropolitické situace – nebylo by to věrohodné. Píšu o obecných záležitostech, hlavně o zahraničněpolitických tématech. Naposledy jsem psala o kráse ruských žen. Zajímalo mě, proč je jich tolik. Šlo o tenis. V Austrálii byl tenisový turnaj a vyhrála moc krásná Ruska. Ale v turnaji bylo hodně, snad deset, moc hezkých tenistek z východní Evropy.

Anne Applebaumová se narodila ve Washingtonu v roce 1964, vystudovala Yale University, poté působila na London School of Economics a St. Antony's College v Oxfordu. V roce 1988 začala pracovat jako novinářka a přemístila se do Varšavy, odkud psala pro list *The Economist*. Byla proto přímo u zdroje informací, když se ve střední a východní Evropě hroutily komunistické režimy a tento proces obsáhle a precizně popisovala. V roce 1992 se Anne Applebaumová vrátila do Londýna a tentýž rok získala cenu Charles Douglas-Home Memorial Trust ze skvělou novinářskou práci v postsovětském bloku. Od svého návratu pracovala v zahraničních rubrikách řady novin a časopisů (*The Spectator*, *The Daily Telegraph*, *the Sunday Telegraph*, *The Evening Standard*,...) V současné době píše pro *The Washington Post*. Applebaumová je autorkou knih *Between East and West: Across the Borderlands of Europe a Gulag: A History* (česky jako *Gulag. Historie*, Beta-Dobrovský, Jiří Ševčík, 2004). Je vdaná, její manžel Radek Sikorski je tč. polským ministrem zahraničí. Společně vychovávají dva syny, Alexandra a Tadeusze.

Tak jsem si položila otázky – kde ty krásky byly předtím? A odpověď zněla, že dřív po kráse nebyla poptávka. Krásky samozřejmě byly, ale někde v Almatě. A dnes jsou v Paříži. Je to samozřejmě žert, ale zrníčko pravdy obsahuje.

Budeme se tedy těšit na vaši novou knihu.

Problém je, že zatím nemám v České republice žádné spolupracovníky, a bez nich se mi těžko podaří bádat v archivech. Ale věřím, že se mi podaří nějaké najít.